4
Vragenuur

Vragenuur

Vragen Müller

Vragen van het lid Müller aan de staatssecretaris Onderwijs en Emancipatie over **het bericht "Acceptatie homoseksualiteit onder jongeren sterk gedaald: 'Enorm zorgwekkend'"**.

De **voorzitter**:
Ik geef het woord aan mevrouw Müller voor haar vragen namens de fractie van de VVD aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Gaat uw gang.

Mevrouw **Müller** (VVD):
Voorzitter. In Nederland moet iedereen zichzelf kunnen zijn. Daarin stond Nederland altijd voorop: jezelf niet hoeven verstoppen en zelf mogen kiezen van wie je houdt. In 2001 waren wij het eerste land ter wereld dat het homohuwelijk sloot. Maar nu zien we incident na incident. Homo's worden bespuugd, geïntimideerd, weggepest, belaagd of zelfs mishandeld. Nu blijkt dat onder jongens en meisjes de acceptatie van homoseksualiteit tot een dieptepunt is gedaald. Voor de VVD is dat onaanvaardbaar. De oorzaken van de toenemende homohaat zijn veelvuldig en hangen met elkaar samen. We moeten die durven benoemen. We zien in dit onderzoek dat de acceptatie onder jongeren met een migratieachtergrond substantieel lager is. Dat raakt niet alleen mijn liberale kernwaarden, maar ook die van de Nederlandse samenleving. Net zo erg is dat we zien dat jongeren online in algoritmes terechtkomen van mannen die conservatieve ideeën spuien, en dat in religieus-conservatieve gemeenschappen homo's niet zichzelf kunnen en mogen zijn. De VVD staat pal voor de vrijheid en veiligheid van iedereen in de gemeenschap. Ik leg me niet neer bij die steeds verdere daling van homoacceptatie in dit land. Daarom hebben we laatst hier in de Kamer conversietherapieën verboden, maar er is veel meer nodig. Daarom de volgende vragen aan de staatssecretaris.

Ten eerste: is de staatssecretaris bereid te laten onderzoeken welke rol opvoeding, religieuze en culturele opvattingen, groepsdruk en onlinebeïnvloeding spelen zonder op voorhand verklaringen uit te sluiten? En wat gaat de staatssecretaris doen om de kwaliteit van toekomstig onderzoek te verbeteren, zodat dit bijdraagt aan oplossingen?

Ten tweede. Je bent voor de VVD vrij om te geloven wat je wilt, maar je geloof geeft je niet het recht om een ander te discrimineren of diens vrijheid te beperken. Hoe zorgt de staatssecretaris ervoor dat die norm ook wordt uitgedragen binnen conservatieve religieuze gemeenschappen? Als kinderen in een moskee van de imam horen dat homo zijn niet oké is, dan moet het kabinet daar meer aan doen dan nu. En wat doet de staatssecretaris daarnaast aan ongewenste buitenlandse inmenging?

Tot slot. Qua maatregelen zijn er nu voorlichtingsprogramma's, campagnes en gesubsidieerde organisaties, maar de acceptatie loopt sterk terug. Dat vraagt ook om een kritische blik op de effectiviteit van de maatregelen. Heeft de staatssecretaris er inzicht in welke aanpak aantoonbaar werkt? En is zij bereid maatregelen die onvoldoende opleveren aan te passen en haar middelen te richten op wat wél werkt?

De **voorzitter**:
Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Tielen**:
Dank u wel, voorzitter. Dank aan mevrouw Müller voor het stellen van de vragen, want ook ik had gister wel wat negatieve reacties toen ik de rapportcijfers, om ze zo maar te noemen, tot me nam. Het is echt heel erg heftig. Er is een enorme daling. Een op de vijf jongens accepteert homoseksualiteit en bij meisjes is het fiftyfifty. Dat soort cijfers hebben we lang niet gezien; mevrouw Müller verwees daar al naar. Dit toont een gebrek aan verdraagzaamheid, terwijl we in Nederland juist zo trots waren op verdraagzaamheid, vrijheid en gelijkwaardigheid voor iedereen in ons land. Ik wil daar pal voor staan. De cijfers van gister laten zien dat daar gewoon nog heel veel werk te doen is. Als mevrouw Müller mij vraagt — haar andere vragen zal ik ook zeker beantwoorden — of ik bereid ben om alles op alles te zetten om dit te keren, kan ik zeggen dat ik gezamenlijk met de andere kabinetsleden alles doe wat binnen mijn macht en invloed ligt om dat voor elkaar te krijgen.

Wat de reden is van de scherpe daling, is volgens mij moeilijk te duiden. We zien dat social media grote invloed hebben op wat jongeren wel of niet vinden. In de manosphere worden de echt traditionele conservatieve rollenpatronen uit halverwege de vorige eeuw populair gemaakt, maar ook religie speelt een rol. Het gaat ook om bepaalde delen van het land, om jongens en meisjes, maar het zijn allemaal gemiddelden. Mevrouw Müller vraagt mij om nadere analyses te doen; tenminste, zo lees ik die vraag. Ik denk dat dat goed is, want we kunnen heel veel groepen benoemen en daar gemiddelden uit halen, maar het is zeker ook goed om gerichte aanpakken te kunnen maken en om beter te kunnen begrijpen wat hieronder zit. Ik doe daar dus graag nadere analyses op. Er liggen al een aantal onderzoeken. Ik weet dus niet of aanvullend onderzoek nodig is, want er ligt gewoon al best wel veel. Een halfjaar geleden hebben we een UvA-onderzoek gehad en begin 2027 komen er nog een aantal aanvullende onderzoeken. Ik wil dus graag toezeggen om daarop een diepere analyse uit te voeren.

Daarnaast vraagt mevrouw Müller hoe er moet worden omgegaan met religie en discriminatie. Discriminatie is verboden, net als haatzaaien en opruiing. Scholen zijn niet de oorzaak en ook niet de enige oplossing, maar docenten en scholen kunnen natuurlijk wel een rol spelen in wat er binnen klaslokalen gebeurt en hoe we met elkaar spreken over gelijkwaardigheid, vrijheid en elkaar respecteren, hoe je er ook uitziet en op wie je ook verliefd bent; dat zijn in Nederland grote vrijheden. Ik ben ook al een tijdje met hen in gesprek om hen daarin te ondersteunen; er is ook een Stichting School & Veiligheid. Ik hoor ook graag wat daar extra voor nodig is.

Mevrouw Müller vroeg ook naar de effectiviteit van de maatregelen. Eigenlijk zegt ze dat er de afgelopen jaren heel veel is gedaan, maar dat het te weinig effect heeft. Dat is, denk ik, precies waarom ik hier ook best wel — hoe noem je dat? — opgewonden over ben. Het maakt namelijk ook

weer duidelijk dat er veel krachten spelen waar we niet per se een antwoord op hebben. Tegelijkertijd is er een aantal dingen die wel echt blijken te werken. De GSA's op school, waarbij leerlingen samen met docenten de vrijheid en de acceptatie van lhbtiq+ neerzetten, zijn effectief. Wat Stichting School & Veiligheid doet, is effectief. Wat de Regenboogsteden met elkaar doen, is effectief. Alleen, al die losse dingen bij elkaar hebben nog niet de kracht die we nodig hebben om vrijheid en gelijkwaardigheid voor iedereen in Nederland weer stevig in de praktijk te brengen.

Een aantal dingen gaan we versterken. Een paar weken geleden heeft u mijn Emancipatienota ontvangen, waarin bijvoorbeeld ook de versterkte aanpak rondom lhbtiq+ en veiligheid aangekondigd is. Daar gaan we in december met elkaar over doorpraten; tenminste, dat denk ik en dat zou ik graag doen met u. Er komt dit najaar een extra campagne vanuit de Stichting School & Veiligheid om weer aandacht te geven aan sociale veiligheid op scholen, zeker ook voor lhbtiq+-leerlingen. We gaan verder met de Regenboogsteden; we gaan dat verder uitbreiden. We zullen ook tussentijds voortdurend kijken wat effectief is, hoe we het samenpakken en hoe we een krachtig signaal neerzetten dat ook effect heeft.

Mevrouw **Müller** (VVD):
Dank voor deze beantwoording. Ik zie dat het de staatssecretaris raakt en dat zij er echt heel graag mee aan de slag wil gaan. Er is ook een bepaald gevoel van onmacht, omdat we al zo veel doen maar dat niet in werking treedt. Zij gaat natuurlijk ook over onderwijs, dus ik had ook een aantal vervolgvragen over onderwijs. Een leerling moet namelijk altijd veilig kunnen vertellen op wie hij verliefd is. Toch denkt op het vmbo-basis en -kader nog geen derde van de leerlingen dat dit op school veilig kan. Wat gaat de staatssecretaris betekenen voor de kinderen op deze scholen? Hoe zorgt zij dat leraren steun krijgen om homofoob gedrag direct aan te pakken? Hoe pakt ze scholen aan die dit gedrag niet bestraffen? Wat is de boodschap van de staatssecretaris aan scholen die vanwege weerstand tegen homoseksualiteit het onderwerp maar compleet vermijden? Is zij het met de VVD-fractie eens dat weerstand juist aanleiding zou moeten zijn om pal te gaan staan voor de vrijheid van deze leerlingen? Welke concrete steun biedt zij scholen die hiermee te maken krijgen?

De **voorzitter**:
De staatssecretaris, kort en bondig.

Staatssecretaris **Tielen**:
Dat probeer ik, voorzitter, maar het zijn veel vragen en het is een belangrijk onderwerp. Mevrouw Müller vraagt ook naar onderwijs, maar laat ik zeggen dat niet alleen het onderwijs de oorzaak is. Het gaat echt over ons allemaal. Ik vind dat wij met z'n allen moeten uitdragen waar onze democratische rechtsstaat voor staat: die gaat over vrijheid, gelijkwaardigheid en respect.

Een vraag was wat scholen kunnen doen. Ze zijn nu al verplicht om een veilige schoolomgeving te bieden. Er is een wettelijke verplichting om dat te doen en de inspectie houdt daar toezicht op. De inspectie geeft ook herstelopdrachten; zo heet dat dan. De inspectie geeft ook onvoldoendes en dan moeten scholen het beter doen. Daarbij is de hulp van Stichting School & Veiligheid voor heel veel docenten van waarde, om bespreekbaar te maken wat er soms online gebeurt en hoe dat in de klas komt, en daarmee leerlingen — mevrouw Müller verwijst daarnaar — die veiligheid te kunnen bieden. Dat is heel erg belangrijk. Zoals ik al zei, ziet de inspectie toe op de scholen die dat nu nog niet goed genoeg doen, maar ik ga ook graag met de inspectie in gesprek om te kijken wat we daar met de Stichting School & Veiligheid nog verder aan kunnen doen.

Het onderwerp vermijden mag gewoon niet! We hebben zowel een burgerschapsopdracht als burgerschapsonderwijs. We hebben dus in de wet zowel rondom inhoudelijk onderwijs alsook het veilige schoolklimaat vastgelegd dat respect voor diversiteit, inclusief seksuele geaardheid, onderdeel moet zijn van het schoolbeleid. Nogmaals, de inspectie ziet daarop toe en geeft herstelopdrachten als dat aan de orde is.

Mevrouw Müller vroeg welke concrete maatregelen ik kan toezeggen. Ik verwijs even naar mijn Emancipatienota, waarin een aantal aankondigingen staan. Ik heb zojuist toegezegd dat we een verdiepende analyse doen op een aantal van de onderzoeken die er nu liggen, omdat daar natuurlijk heel veel data en gegevens onder liggen. We kijken daarbij graag dieper dan alleen naar het gemiddelde, om te kijken hoe we daar verder mee aan de slag moeten. Daar kan ik in het voorjaar van komend jaar, denk ik, wat meer ins en outs van geven.

Mevrouw **Müller** (VVD):
Oké. Ik wil de staatssecretaris bedanken voor haar antwoord. Ik ben het met haar eens dat dit de hele samenleving en het hele kabinet aangaat. Ik denk dat wij hier in de Kamer zullen toezien op hoe u en het kabinet het werk hiervoor doen.

Staatssecretaris **Tielen**:
Daar dank ik u nu alvast voor, want dat is belangrijk.

De **voorzitter**:
Een vervolgvraag van de heer Hamstra.

De heer **Hamstra** (CDA):
Andrew Tate en zijn broer zijn inmiddels opgepakt en de "Mag jouw vrouw"-podcast is inmiddels ook gestopt. Daar zijn we blij mee. Dat is een stap in de goede richting, maar de drek die dagelijks op de beeldschermen van onze kinderen verschijnt vanuit de manosfeer is enorm. We kunnen het algoritme de schuld geven, maar laat me duidelijk zijn: de dalende tolerantie voor homoseksuele kinderen is onacceptabel. Daarom wil ik de staatssecretaris het volgende vragen. We hadden verwacht dat de rijksbrede aanpak manosfeer na de zomer onze kant op zou komen. Wanneer kunnen we deze verwachten? Kunnen we een Kamerbrief tegemoetzien voorafgaand aan het WGO Emancipatie, dat we in november met elkaar hebben?

Staatssecretaris **Tielen**:
Ik denk dat de manosfeer iets breder is dan dat. Daar heb ik in de Emancipatienota ook een aantal zinnen aan gewijd. Ook heb ik aangekondigd dat het bij de emancipatie van

zowel lhbtqi+-personen als van vrouwen gaat over de manosfeer en ook over extreme en religieuze beelden. Meneer Hamstra vraagt naar de datum. Dat durf ik zo even niet te zeggen. Volgens mij heb ik begin volgend jaar gezegd, begin volgend kalenderjaar dus. Ik wil het daar even bij houden.

De heer **Dassen** (Volt):
Het is schokkend dat de homoacceptatie zo hard achteruitkachelt. Tegelijkertijd is het ook niet verbazingwekkend. We zien het jaar op jaar gebeuren. Kinderen en jongeren zijn steeds vaker op mobiele telefoons, op social media, aan het scrollen. Ze komen in een algoritme terecht en komen dan inderdaad in die manosfeer vast te zitten. Vervolgens nemen ze dat mee naar de klas en naar de straat. Ik vind dat algoritme dus wel degelijk een heel groot probleem hierbij. Ik hoor graag van de staatssecretaris wat zij gaat doen om ervoor te zorgen dat dat algoritme een keer aangepakt wordt en dat socialmediabedrijven verantwoordelijk worden gehouden voor de shit waar wij als samenleving uiteindelijk mee zitten.

Staatssecretaris **Tielen**:
Samen met staatssecretaris Aerdts ben ik hiermee bezig. Zij is met de grote techbedrijven specifiek in gesprek over die algoritmes. Daarnaast zijn een heleboel dingen natuurlijk gewoon al verboden. Die mag je ook niet zomaar op social media zetten. De Europese Commissie ziet daarop toe als onafhankelijk toezichthouder. Ik zal met staatssecretaris Aerdts samen bekijken wat we eventueel als signaal hierover mee kunnen geven aan de Europese Commissie, maar daar moet ik een beetje voorzichtig mee zijn. Daarnaast is er inderdaad dat gesprek in de klas. Wat je online ziet, wordt offline. Dat zien we gewoon gebeuren. Er is al best een goede aanpak beschikbaar voor hoe docenten en schoolomgevingen daarmee om kunnen gaan. Die aanpak wordt ook al wel gebruikt, maar ik denk dat meer scholen daar eventueel gebruik van zouden kunnen maken.

De heer **Dassen** (Volt):
Ik ben blij om te horen dat de staatssecretaris dit meeneemt. Ik ben ook benieuwd wat daar uiteindelijk uit komt, want de Europese Commissie moet dit wat mij betreft veel harder gaan aanpakken. Het is terecht dat de staatssecretaris ook zegt dat dit gesprek uiteindelijk in de klas gevoerd moet worden. Tegelijkertijd zien we dat …

Staatssecretaris **Tielen**:
En thuis.

De heer **Dassen** (Volt):
En thuis. Tegelijkertijd zien we dat heel veel leerkrachten hier dus mee worstelen, omdat ze niet precies weten hoe het moet. De staatssecretaris zegt: dit moet gebeuren. Maar wordt dan ook de mogelijkheid geboden dat meer leerkrachten hier op een goede manier mee om kunnen gaan?

Staatssecretaris **Tielen**:
Stichting School & Veiligheid is een van de aanbieders van het programma. Ik heb zelf meegedaan aan een workshop. Ik zal kijken of scholen die daar nu onvoldoende houvast aan hebben de verbinding kunnen leggen en of er meer, of iets anders, nodig is. Daar kom ik op terug in de brief die ik meneer Hamstra heb toegezegd. Ik ben het namelijk heel erg eens met meneer Dassen. We kunnen nog zo veel aanbod hebben, maar als het niet aansluit bij de vraag, dan hebben we een probleem. Met het aanbod ben ik echt wel content.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Met belastinggeld wordt uitgevraagd hoe burgers denken over zoenen, wanneer en of ze dat vies vinden et cetera. Dat gaat best heel erg ver. Is de staatssecretaris het ermee eens dat we ons absoluut moeten richten op respectvol gedrag, maar dat de overheid wel ver moet blijven van het controleren van opvattingen van burgers?

Staatssecretaris **Tielen**:
De overheid controleert hier niet de opvattingen van burgers. De onderzoeksinstituten kijken — en wij maken vervolgens gebruik van de resultaten — hoe mensen aankijken tegen diversiteit. Dat vinden wij in Nederland belangrijk. Iedereen is namelijk gelijkwaardig. Meneer Diederik van Dijk doet dus een suggestie die niet klopt. Er wordt niets gecontroleerd. Het is gewoon een onderzoek om te kijken hoe jongeren aankijken tegen bepaalde vormen van seksuele geaardheid, omdat het uiteindelijk belangrijk is dat iedereen in Nederland zich vrij, gelijkwaardig en veilig weet. We weten ook dat er een verband is tussen opvattingen en veiligheid. Lhbtqi+-jongeren worden veel vaker gepest, en ook fysiek gepest, dan andere jongeren. Ik vind dat wij voor een schoolstelsel moeten staan waarin iedereen veilig is.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Maar vindt de staatssecretaris het echt een goede besteding van belastinggeld om uit te vragen "Wat vind je van zoenen?", "Wanneer vind je dat vies?" en iets dergelijks? Dat zijn namelijk de concrete vragen die gesteld werden. Is er ergens nog het besef dat de overheid op een bepaalde manier halt moet houden en, zeker als het gaat om zaken als seksualiteit, op moet passen in de persoonlijke levenssfeer terecht te komen?

Staatssecretaris **Tielen**:
Wederom suggereert meneer Van Dijk iets wat niet waar is. Er zijn onafhankelijke onderzoeksbureaus, zoals het Trimbos-instituut en de Universiteit van Amsterdam, die op basis van wetenschappelijke inzichten en wetenschappelijke kennis vragenlijsten maken om inzicht te krijgen in hoe jongeren zich voelen en hoe ze kijken naar bepaalde zaken. Daarmee kunnen we ervoor zorgen dat we hier in Nederland de waarden van onze democratische rechtsstaat en de veiligheid voor iedereen gestand kunnen doen.

De heer **Clemminck** (JA21):
De staatssecretaris zei enkele maanden geleden in een commissiedebat wat JA21 betreft terecht dat de islam de minst tolerante religie is richting lhbti in Nederland. Dat zei ze op basis van onderzoek. Het is de grootste en gevaarlijkste kop van een veelkoppig monster, de islam. Ik wil van deze staatssecretaris graag weten welke concrete maatregelen zij al heeft genomen of gaat nemen om deze islamitische intolerantie te breken, bijvoorbeeld door een confron-

terend gesprek aan te gaan met het Contactorgaan Moslims en Overheid.

Staatssecretaris **Tielen**:
Ik hecht er waarde aan om te zeggen dat mij geen woorden in de mond moeten worden gelegd. Wat ik heb gezegd, is dat religie, religieus conservatisme, invloed heeft op de opvattingen over lhbtiq+-acceptatie en dat er, als je dieper gaat graven, een verschil is tussen de religies. Of dat significant is of niet zou een van de vragen kunnen zijn die we meenemen in de verdiepende analyse waar ik eerder in dit debat naar verwees en die ik aan mevrouw Müller heb toegezegd voor begin komend jaar.

Mevrouw **Podt** (D66):
Ik ben geschrokken van de cijfers. Die laten ook zien dat de open en tolerante samenleving waar wij zo trots op zijn, toch wel flink onder druk staat. Nou hebben we al veel gehoord over de impact van de manosfeer en de vraag of jongeren conservatiever worden of niet, maar we zien ook politici, in deze zaal en daarbuiten, die Paarse Vrijdag wegzetten als indoctrinatie of die jezelf zijn kwalificeren als "ideologie".

De **voorzitter**:
Uw vraag?

Mevrouw **Podt** (D66):
Welke verantwoordelijkheid ziet de staatssecretaris voor politici in het zorgen dat lhbti-jongeren veilig zichzelf kunnen zijn?

Staatssecretaris **Tielen**:
Ik heb de neiging om te verwijzen naar het antwoord van meneer Van Weel op een soortgelijke interruptie bij de vorige vraag uit het vragenuur, namelijk: wie ben ik om de Tweede Kamer te recenseren? Dat ga ik dus ook niet doen. Ik denk wel, zoals ik eerder al benoemde, dat het niet alleen over onderwijs gaat. Het gaat over ons als hele samenleving. Het gaat ook over ouders, over families, over voetbalverenigingen enzovoort. Wij als volwassenen moeten de trots die we voelen voor onze democratische rechtsstaat en onze vrije samenleving, ook uitdragen, met een beetje respect voor elkaar. Dat zou ik een mooie boodschap vinden aan iedereen.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):
Dit haakt aan bij de vorige vraag. De dramatische daling van de homoacceptatie is volgens de onderzoekers niet te wijten aan een migratieachtergrond; dat is een heel duidelijke conclusie. Die daling is onder andere wél te wijten aan wat hier in de Kamer allemaal wordt verkondigd: de panische reacties op regenboogvlaggen en de panische reacties op gewone lhbti-voorlichting op scholen, die wordt weggezet als "woke" en "indoctrinatie". Mijn concrete vraag aan de staatssecretaris is dus: erkent ze op z'n minst die wetenschappelijke conclusies, ten eerste dat migratieachtergrond niets te maken heeft met die daling en ten tweede dat er hier in de politiek een verantwoordelijkheid ligt om het tij te keren?

Staatssecretaris **Tielen**:
Om deze beide vragen te beantwoorden, denk ik dat het helpt om de verdiepende analyse, waar ik al naar verwees, erbij te pakken. De gemiddelden zeggen te weinig. Ja, het lid Kostić schudt met haar hoofd naar mij, maar de gemiddelden zeggen echt te weinig. Maar nogmaals, iedereen die trots is op onze democratische rechtsstaat, mag dat echt wel wat beter uitdragen; daar ben ik het mee eens.

De **voorzitter**:
Mag ik een beetje rust in de zaal? Het is erg onrustig en ik probeer het debat goed te volgen, net als iedereen die hier aanwezig is.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Laten we alsjeblieft stoppen met onze kop zo diep in het zand steken dat we magma gaan raken. We weten natuurlijk — daar hebben we geen onderzoekers voor nodig; dat zien we gewoon op straat gebeuren en dat zien we inderdaad op een aantal scholen gebeuren — dat onder jongeren met een migratieachtergrond de acceptatie gewoon ver beneden peil is. Dat blijkt uit onderzoek, maar je ziet het ook dagelijks op straat. Wat denkt de staatssecretaris? Is een homoseksueel stel dat in Elburg loopt, veiliger dan in Amsterdam-West of in Bos en Lommer?

De **voorzitter**:
De staatssecretaris.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Waar denkt de staatssecretaris dat een homoseksueel stel zich veiliger voelt, als het tussen die twee gaat?

Staatssecretaris **Tielen**:
Daar denk ik niks over. Ik vind dat het overal in Nederland, in welke wijk, in welke straat of in welk plantsoen dan ook, even veilig moet zijn om, als je van het gelijke geslacht bent, met elkaar hand in hand te lopen of met elkaar te zoenen, om het dan maar even te benoemen. Om te begrijpen wat we daarvoor moeten doen, hebben we een aantal dingen in gang gezet die effectief lijken te zijn. Misschien moeten we nog meer doen, maar daar heb ik echt een diepgaandere analyse voor nodig dan nu zo een-tweedrie, met grote stappen snel thuis te zijn.

De heer **Claassen** (Groep Markuszower):
Ik hoor in dit debat eigenlijk alleen wat verhullend taalgebruik. Er is door collega's geprobeerd om de roze olifant in de Kamer te benoemen, maar daar wordt angstvallig van weggebleven. De manosfeer is belangrijk. Groepen moeten we niet benoemen, is de gedachte. Ik vind dat we groepen wél moeten benoemen. Mijn vraag aan de minister is of zij bereid is om de islam, een groep die een belangrijke bijdrage levert aan die negatieve effecten, als onderwerp op te nemen in haar beleid en in de beleidsstukken; geen acceptatie dus. Nu wordt er namelijk van weggebleven en het wordt tijd dat dat verandert.

Staatssecretaris **Tielen**:

We zien dat religie invloed heeft. We kennen een aantal verschillende religies. Daarvan is de islam er een, maar ook het christendom heeft orthodoxe routes. Laat mij die verdiepende analyse afwachten. Ik neem die vraag mee, hoor. Ik loop daar niet voor weg, serieus niet, maar ik wil me wel kunnen baseren op feiten. Daar is echt een verdiepende analyse voor nodig, omdat we nu signalen krijgen, maar er nog geen harde onderbouwing voor hebben.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
De homoacceptatie in Nederland daalt hard en dat is alarmerend. Ondertussen — ik word hier nu een beetje boos — kan ik deze vragen en antwoorden amper volgen, omdat het zo rumoerig is in de zaal.

De **voorzitter**:
Ja, het is erg onrustig in de zaal.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
De voorzitter heeft meerdere keren om orde moeten vragen, alsof dit onderwerp niet bovenaan ons aller agenda dient te staan; we lopen keihard achter de feiten aan.

De **voorzitter**:
U komt tot uw vraag.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ik merk dat het me echt raakt, de desinteresse en wat hier in de zaal gebeurt. Mijn vraag aan de staatssecretaris is de volgende. We lopen achter de feiten aan. Ondertussen spelen we hen in de kaart die gedijen op verdeeldheid en angst. We zien verharding in de samenleving. Hoe organiseert het kabinet de samenleving zo dat we gezamenlijk deze emancipatiestrijd gaan voeren?

Staatssecretaris **Tielen**:
Dank aan mevrouw Beckerman voor deze cri de coeur. Ik sluit me daar graag bij aan. "Hoe organiseren we de samenleving?" is een hele grote vraag. Daar kun je vanuit verschillende politieke beelden en mensbeelden naar kijken. Wat ik in de Emancipatienota in ieder geval heb geprobeerd, is vooraan te zetten dat vrijheid en gelijkwaardigheid voor iedereen in Nederland belangrijk zijn. Het gaat ook om veiligheid. We zien dagelijks bij vrouwen, alsook bij lhbtqi+-personen hoe die onder druk staan. Ik noem ook gezondheid en vrijheid. Ik wil me er niet vanaf maken, maar ik ga graag met de Kamer in debat over de Emancipatienota, om daar wat verdiepender op in te gaan. Het gaat erom, nogmaals, dat iedereen in Nederland zich gelijkwaardig weet.

Mevrouw **Moorman** (PRO):
Niemand wordt geboren met homohaat. Deze schokkende cijfers, waaruit blijkt dat nog maar 22% van de jongens homo's accepteert zoals ze zijn en accepteert van wie homo's houden, zijn het gevolg van gif dat in hun hoofd wordt gepompt. Dat gif zien we overal in de samenleving. We zien het op social media. We zien het in de samenleving en we zien het soms ook in het parlement. Daar moeten we met z'n allen tegen opstaan. Daar moeten we wat tegen doen. Ik heb in het debat over vrij en veilig onderwijs aan de staatssecretaris gevraagd om de GSA-netwerken op scholen te versterken.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Moorman** (PRO):
Daar is een negatief advies op gekomen. Mijn vraag aan de staatssecretaris is: zou zij dat willen herzien? Want juist die GSA-netwerken op school zijn zo ontzettend belangrijk.

Staatssecretaris **Tielen**:
Ik herken dit, in die zin dat het ook effectief blijkt te zijn. Het is een heel plezierige manier op scholen om de veiligheid te borgen. Laat ik daarop terugkomen bij het WGO Emancipatie. Ik begrijp wel wat mevrouw Moorman vraagt en ik ga graag met haar daarover een stapje verder.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik ben het op zich met een aantal van mijn voorgangers eens dat, wanneer je beweert lhbti-acceptatie zo belangrijk te vinden, het ongeloofwaardig is om decennialang opengrenzenbeleid te hanteren. Dat terzijde. Ik denk dat we ook goed moeten kijken naar wat we nu zelf uitdragen als overheid. Wat financieren wij? Wat "steunen" wij? Er wordt natuurlijk allerlei publiek geld tegen dingen als Pride Maand, Paarse Vrijdag, Coming Out Day aangesmeten.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

De heer **Schenk** (FVD):
Ga nou eens naar een gemiddelde middelbare school en vraag het aan scholieren. Zij hebben volgens mij niet zozeer een probleem met wat iemand zijn seksuele voorkeur is, maar wel met het propageren van de regenbooggekte, zoals ik het toch maar even zou willen noemen. Zou de overheid niet gewoon de hand in eigen boezem moeten steken en moeten stoppen met beleid dat mensen reduceert tot slachtoffer van hun eigen veronderstelde identiteit en gewoon moeten kijken naar wat mensen bindt. Niet dat verdeeldheidbeleid in de zin van: o, jij bent misschien wel dat en jij bent misschien wel dat. Dat draagt zeker niet bij aan de acceptatie, die de staatssecretaris schijnbaar heel belangrijk vindt.

Staatssecretaris **Tielen**:
Ik hou er niet van om te recenseren, maar de toon in deze vraagstelling doet precies wat we volgens mij niet willen ...

(Geroffel op bankjes)

Staatssecretaris **Tielen**:
Namelijk op een beetje cynisch, laatdunkend maniertje erover praten, terwijl het heel belangrijk is dat je op school jezelf kunt zijn, dat je verliefd kunt zijn op wie je wilt. Dat is precies de kern van ons beleid. Andere woorden werp ik verre van mij, die in deze vraagstelling zijn genoemd.

De heer **Schenk** (FVD):
Het is een oprechte vraag. Het is niet zo dat ik de enige ben in dit hele huis die dit voelt en de enige in Nederland die dit voelt. Dit hoor je gewoon terug van scholieren. Ik ben zelf ook van vrij jonge leeftijd. Ik spreek met veel mensen die nog op de middelbare school zitten. Dit is ook wat ik daar hoor. Het gaat hen niet zozeer om wat iemand zijn voorkeur is op het gebied van seksualiteit, maar wel om: val mij er niet mee lastig dat ik verplicht in een paars shirtje naar school moet en dat ik verplicht naar allerlei belachelijke verhalen moet luisteren over misschien wel van geslacht kunnen veranderen. Dat is gewoon een zorg die leeft. Om dat af te doen als "de toon" en weet ik veel wat? Kom op, het is gewoon een legitieme zorg en ik zou daar graag een inhoudelijke reactie op willen.

Staatssecretaris **Tielen**:
Dan verwijs ik naar het HBSC-rapport dat gisteren is verschenen, waarin met hele neutrale vraagstellingen, in neutrale groepsverdelingen en met cijfers, significanties, spreiding enzovoort heel neutraal hierover wordt gesproken. Daaruit blijkt gewoon dat een op de vijf jongens in de leeftijd waar meneer Schenk naar verwijst het niet vindt kunnen dat mensen op anderen van hetzelfde geslacht vallen. Dat is volgens mij een zorg waar we ons allemaal, hier alle 150, zorgen over zouden moeten maken. Nogmaals, omdat iedereen vrij en gelijkwaardig zou moeten zijn.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Maar wie zijn die jongens? Kent u het gezegde "lies, damned lies and statistics", oftewel "leugens, verdomde leugens en statistieken"? In de definitie in dit rapport ten aanzien van migratie gaat het mis. Daar wordt bijvoorbeeld gezegd dat een kind van ouders die geboren zijn in Nederland maar dat in een streng islamitisch gezin leeft, een niet-migratiejongere is. Het komt in de beste kringen voor. Daar ben ik het mee eens.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Mijn vraag is: zou de staatssecretaris in die verdieping — ik ben bang dat dat niet kan, dus dan is er echt aanvullend onderzoek nodig — onderscheid willen maken tussen de derdegeneratiemigratie en — ik weet dat het lastig is om verschil te maken tussen religies — bijvoorbeeld mensen met twee nationaliteiten, twee paspoorten? Wil ze dat meenemen?

De **voorzitter**:
De staatssecretaris.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Dan kunnen we het namelijk eindelijk eens hebben over wat hier ook een probleem is, namelijk hoe in moslimkringen gekeken wordt naar deze ...

De **voorzitter**:
Dank u wel. De staatssecretaris.

Staatssecretaris **Tielen**:
Ik denk dat mevrouw Keijzer inderdaad al wist dat dat soort opsplitsingen lastig is. Daar hebben we het in het emancipatiedebat ook over gehad. De vraag is waar we in die verdiepende analyse naar moeten kijken. Mevrouw Müller vroeg het al, om het maar zo te zeggen: "zonder vooroordelen". Ik hoop dus dat mevrouw Keijzer mij toestaat om in ieder geval te zeggen dat we in die verdiepende analyse bijvoorbeeld naar religie kijken en naar een aantal andere dingen die we wél kunnen ophalen. Mocht er dan nog te weinig grip komen op waar we het nou moeten zoeken, waar we vooral de oplossing moeten zoeken, dan kan ik alsnog met mevrouw Keijzer bekijken wat daar aanvullend voor nodig is.

De heer **Ergin** (DENK):
Iedereen in Nederland mag zichzelf zijn. Volgens mij kunnen we concluderen dat het niet goed gaat met tolerantie in Nederland. Maar wat er in dit land ook misgaat is dat de discussie heel snel — we hebben het net gezien maar we zien het ook buiten het parlement — gaat over de zondebok; het wordt vingerwijzen. "Kijk, het ligt allemaal aan de moslim" wordt er dan gezegd. Alles wordt dan in de schoenen van Nederlanders met een migratieachtergrond geschoven.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

De heer **Ergin** (DENK):
Ik zou graag aan het kabinet willen vragen of het deze praktijk, waarbij de ene minderheid wordt misbruikt als een stok om een andere minderheid mee te slaan, stellig afkeurt.

Staatssecretaris **Tielen**:
Dit kabinet is wat mij betreft heel nuchter en rationeel als het gaat over vrijheid en gelijkwaardigheid in Nederland. Ik vind dat we die met passie moeten verdedigen. Op basis van feiten en cijfers moeten we kijken hoe we het ook daadwerkelijk de goede kant op brengen. Meneer Ergin heeft namelijk helemaal gelijk: dit rapport laat zien dat er nogal wat af te dingen is op de verdraagzaamheid, en dat terwijl we daar zo trots op zijn. Ik hou niet van zondebokpolitiek, maar we moeten met elkaar wel kijken waar dan de oorzaak zit, maar vooral ook waar de oplossing zit. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat iedere Nederlander — in dit geval: iedere jongere — zich vrij en gelijkwaardig voelt, kan zijn wie die is en verliefd kan zijn op wie die verliefd wil worden.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Laat allereerst heel helder zijn: elke jongere, overal, moet veilig zijn en moet kunnen zijn wie hij of zij is. Dat is belangrijk om vooraf gesteld te hebben. Ik zou de staatssecretaris het volgende willen vragen, juist ook omdat het onderzoek breed is en soms ook qua vraagstelling verschillende perspectieven kan hebben; ik denk dat de heer Van Dijk daar wel terecht de vinger bij legde. Er zijn tegelijkertijd voorbeelden van waar het goed gaat.

De **voorzitter**:

Uw vraag.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Daar zie ik een toename, juist ook van veiligheid en van acceptatie. Ik las net nog een goed voorbeeld in het Reformatorisch Dagblad. Daar werd verteld hoe dat bij een aantal christelijke scholen juist beter gaat. Kan de staatssecretaris ook dat soort voorbeelden erbij betrekken, en ervoor zorgen dat het dan niet alleen maar één type van homoacceptatie is dat de agenda bepaalt, maar dat het in de breedte is. Nederlanders zijn namelijk verschillend, maar: veilig moet je zijn.

Staatssecretaris **Tielen**:
Ja. Ik denk dat dat wat mij betreft het doel is van die verdiepende analyse: uit een aantal datasets — zo zeg ik het maar even — die onderliggend zijn aan de rapporten die we de afgelopen jaren hebben zien verschijnen en die het komende halfjaar verschijnen, inderdaad zowel positieve als zorgwekkende feiten naar boven halen. Die kunnen gelardeerd worden met een aantal voorbeelden; die maken het natuurlijk altijd sprekender. Die balans zoek ik graag, omdat we elkaar uiteindelijk nodig hebben om voor ons allemaal die veiligheid en gelijkwaardigheid voor elkaar te krijgen.

De **voorzitter**:
Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording van de gestelde vragen. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van dit vragenuur.

Ik schors een enkel ogenblik en dan gaan we stemmen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.